

DANKREDE door Janny Middelbeek-Oortgiesen

bij het in ontvangst nemen van de Letterenfonds Vertaalprijs 2018

op vrijdag 14 december 2018

Beste mensen,

Dit moet ik even op mij in laten werken...

Normaal zit ik hier in de zaal en kijk ik naar dit podium en naar de laureaat en dan denk ik: goh, wat moet dat fantastisch zijn om daar te staan.

En dat is ook zo!

Ik heb een beetje het gevoel of het een Oscar-uitreiking is...

Ik voel me bijzonder vereerd met deze prachtige prijs en ben er erg blij en gelukkig mee.

Ik wil dan ook als eerste de jury en het Letterenfonds bedanken voor deze fantastische erkenning van mijn werk.

Het is geweldig als datgene wat je met liefde doet op zo'n manier beloond wordt.

De mensen van het Letterenfonds wil ik overigens niet alleen voor deze prijs bedanken maar ook voor alle ondersteuning die zij literair vertalers bieden. Die is van groot belang! Dank daarvoor.

Onderweg naar dit podium waren, en zijn, voor mij ook een aantal andere mensen belangrijk.

Om te beginnen waren dat mijn ouders. Van hen mocht ik alles studeren, wat ik maar wilde, ook als dat "vreemde" talen waren met een vrij vaag toekomstperspectief. Maar ik kreeg wel de boodschap mee daar wat van te maken. Dat was een instelling die me beslist vooruit heeft geholpen.

Iemand anders die belangrijk was en is, is Jenny Pisuisse, schrijfster en vertaalster.

Toen ik dertien was, werd zij onze een nieuwe buurvrouw. Bij haar kwam ik veel over de vloer en we bespraken dan alles wat maar met literatuur te maken had, heerlijke middagen die eindeloos over boeken en schrijvers gingen. Zij was degene die me het beslissende zetje gaf bij mijn studiekeuze.

Jenny is mijn oudste vriendin, inmiddels achtennegentig, en ik zou bijna zeggen: “mijn oudste fan”. Ze leest nog steeds bijna al mijn vertalingen, en ik ben haar dankbaar voor haar vriendschap en adviezen.

Tijdens mijn studie Scandinavistiek in Groningen was de legendarische hoogleraar Amy van Marken voor mij een belangrijk persoon.

Niet eens zozeer vanwege de vakken die ik bij haar volgde, hoewel die ook zeer nuttig waren, als wel omdat ze ons, in een tijd waarin het begrip “cultureel ondernemerschap” nog gemunt moest worden, leerde om een brede blik te ontwikkelen en buiten de kaders van onze studie te denken.

Dat bleek ook toen ik aan het eind van mijn tweede studiejaar werd ik gevraagd voor het bestuur van een studentenvereniging. - Schrik niet: dit was in een tijd waarin het níét gebruikelijk was om bier uit elkaars bilnaad te drinken. Wij gebruikten daar nog gewoon glaswerk voor. -

Mijn ouders vonden het in principe goed dat ik in dat bestuur ging, op voorwaarde dat ik wel op de faculteit zou bespreken of het derde jaar hier nu wel zo geschikt voor was, aangezien ik net lekker met mijn studie op gang was gekomen.

Ik ging naar Amy en legde de vraag voor.

Met het haar zo kenmerkende enthousiasme zei ze: “Moet je doen, meid! Je zult er ontzettend veel van leren en het zal heel goed zijn voor je netwerk buiten de studie.”

Het is een van de beste adviezen geweest die ze me heeft gegeven.

Toen ik vorige week in Stockholm op de Nederlandse ambassade was om te overleggen over een lunch die ik daar samen met het Letterenfonds ga organiseren voor Zweedse uitgevers, moest ik heel even aan Amy denken en ik stelde me voor dat ze vanuit haar hemel goedkeurend knikte.

Dit is ook een van de redenen waarom ik het zo mooi vind dat de prijs die ik vandaag ontvang, ook is voor mij als “bruggebouwer” tussen Zweden en Nederland. Ik vind het namelijk erg inspirerend om zo en nu en dan de beslotenheid van mijn werkkamer te verlaten en “echte mensen” te ontmoeten om met hen dingen te ondernemen en nieuwe Zweedse literatuur naar Nederland te halen.

Toch blijft de core business voor mij: heerlijk schaven en peuteren aan teksten om het gedachtegoed van Zweedse auteurs en de schoonheid van de Zweedse taal in het Nederlands over te brengen.

Het is dan ook een voorrecht om zulke geweldige auteurs als Jonas Hassen Khemiri, Sara Stridsberg, Lina Wolff of Majgull Axelsson te mogen vertalen en met hen contact te mogen onderhouden.

Ik herkende me ook helemaal in het prachtige gesprek dat Lize Spit en haar Franse vertaalster Emmanuelle Tardif vanochtend hadden over hun samenwerking, want dat is de manier waarop ik zelf ook te werk ga.

Niettemin zijn er weleens momenten, en misschien herkennen jullie die, dat de vraag me bekruipt: wat zit ik hier te doen op mijn kamer?

Ik red geen levens.

Ik bak geen brood.

Hoe relevant is het vertalen van literatuur in een tijd van ontleding nu werkelijk?

Maar dan houd ik mezelf voor dat schrijvers de eersten zijn die door dictators de mond wordt gesnoerd. Dus blijkbaar is het geschreven woord van groter belang dan weleens wordt gedacht.

Bovendien: in een tijd waarin iedereen steeds meer in zijn eigen bubbel lijkt te leven, kan de wereld de verbeeldingskracht en het inlevingsvermogen van schrijvers heel goed gebruiken. En wij als vertalers zijn dan weer van cruciaal belang om de boodschap verder over te brengen. Daar mogen we best trots op zijn.

Natuurlijk. Niet elk boek heeft hetzelfde literaire gewicht of maatschappelijke belang, en ik weet dat er collega's zijn die om die reden niet voor het vertalen van misdaadromans voelen.

Zeker. Niet iedere auteur haalt het niveau van een Henning Mankell, maar elk genre biedt zijn eigen vertaaluitdagingen, ook de thriller.

En daarnaast is het gewoon ook best leuk als je tijdens de zomervakantie bij een rondje om het zwembad ziet dat jouw vertaling op de ligbedjes ligt en veel mensen daar kennelijk plezier aan beleven...

Wie ik nog niet genoemd heb maar zonder wie ik zeker niet zou kunnen doen wat ik doe, zijn de Nederlandse uitgevers en redacteuren.

Ik weet dat er onder ons vertalers regelmatig wordt gemopperd over omstandigheden waaronder wij ons werk moeten doen, maar ik zie een vertaling als een gezamenlijk project van uitgever en vertaler en ik beschouw mezelf als een gesprekspartner hierin. Waarbij ik overigens niet uit het oog verlies dat ik de eindverantwoordelijke ben en blijf van de uiteindelijke vertaling.

Maar met menige uitgever en redacteur werk ik heel prettig samen en ik wil hen daar dan ook voor bedanken.

Tot slot wil ik mijn gezin bedanken.

Mijn dochters, die inmiddels de deur uit zijn.

Mijn man, die gelukkig de deur níét uit is.

Jullie moeten het verdragen dat ik te pas, maar vooral te onpas:

door tv-programma's heen praat,

uit kranten en tijdschriften voordraag,

en jullie deelgenoot maak van al mijn vertaalproblemen, vertaaloplossingen, invallen en ideeën.

Daar zit niet iedereen altijd op te wachten.

Om in Oscar-sferen te blijven: Deze prijs is ook een beetje voor jullie.